

УДК 821.133.1

DOI: 10.32589/2411-3883.20.2023.293567

Помилуйко-Недашківська Галина Олександрівна
аспірантка і викладач кафедри теорії та історії світової літератури,
Київський національний лінгвістичний університет
<https://orcid.org/0000-0002-9998-9650>
galinapomiluyko@gmail.com

ПИСЬМО ЖОРЖА БЕРНАНОСА ЯК МОДЕРНІСТСЬКИЙ КОД ЧУТТЄВОСТИ ФРАНКОМОВНОГО МЕТАМОДЕРНІЗМУ

Анотація. У статті проаналізовано присутність інтертексту художньої прози і політичної есеїстики представника Французького католицького літературного відродження Франції першої половини ХХст. — Жоржа Бернаноса — у межах сучасної міжжанрової французької літератури. Мова йде про есеїстичний доробок франкомовного письменника Хуана Асенсіо. Метамоделістську чуттєвість 2000-х рр. розглянуто як вислід завершення панування постмодерністського дискурсу. Зауважено на діалогічному характері метамоделізму з ідеологемами як модернізму, так і постмодернізму. Названо засадничі характеристики новітнього світочуття. Розкрито інтертекстуальний зв'язок текстів Бернаноса та Асенсіо за чотирма категоріями, заснованими на наратології Ж. Женетта.

Ключові слова: модернізм, метамоделізм, постмодернізм, Жорж Бернанос, Хуан Асенсіо, французька література, інтертекстуальність

Halyna Pomyliuko-Nedashkivska
Ph.D. student, Department of Theory and History of World Literature,
Kyiv National Linguistic University
<https://orcid.org/0000-0002-9998-9650>
galinapomiluyko@gmail.com

GEORGES BERNANOS' WRITING AS MODERNIST CODE OF FRANCOPHONIC METAMODERNISTIC SENSIBILITY

Abstract. The article analyzes the presence of an intertext between literary prose and political essay writing by a representative of the French Catholic literary revival of the first half of the 20th century. - Georges Bernanos - within the limits of modern intergenre French literature. The example is the collection of essays by the French-speaking writer Juan Asensio. However, the broader context of the reactualization of modernist writing in the contemporary literary process is shown. The metamodernist sensibility of the 2000s is considered to be a result of the end of the dominance of the postmodernist discourse, its main theorists are investigated and the reasons for its appearance are shown. The dialogic character of metamodernism with the clue ideas of both modernism and postmodernism is noted, which is a middle way between modernist enthusiasm and postmodernist irony and skepticism, between hope and melancholy, between empathy and apathy, between truth and relativism, between totality and fragmentation, between experience and omniscience. Linguistic etymology and semantic plurality of the concept of "metamodernism" at the epistemological, ontological and historical levels are shown. The basic characteristics of the metamodernist worldview are named, such as: the return of metanarratives, belief in the truth, sincerity, empathy, the return of history, the seriousness of religious experience, the search for the real, the importance of subjective experience. On the basis of these categories, the intertextual connection of the texts of Bernanos and Asensio is revealed according to four categories based on G. Genette's narratology. It is about architextuality, thus citation at the genre level, narrative and poetic-stylistic closeness, explicit citation and allusions, and Bernanos' meta-literary criticism provided in a comparative way. It is proved that the writing of Georges Bernanos became not only an intertext, but also a productive pretext of modern French literature, although the radical prophetism of the former was turned into a voice that just found the right to the truth and sincerity.

Key words: modernism, metamodernism, postmodernism, Georges Bernanos, Juan Asensio, French literature, intertextuality

Вступ. Жорж Бернанос — знаний представник французького модернізму, а саме Католицького літературного відродження першої половини ХХст., чи Католицької обнови, якщо користатися українською діаспорною термінологією. Читацький інтерес до його письма після певної паузи, що її марковано початком 1970-х рр., коли більшість згадок його доробку мала суто академічний характер, з середини 2000-х рр. зазнає нового злету. Про це свідчить як помітне зростання перевидань його спадщини, так і поява нових публікацій, а передовсім обговорення його художнього й політико-есеїстичного доробку в етерах Radio France Culture та з'ява на франко-німецькому каналі ARTE документально-ігрового кіна «Georges Bernanos, Histoire d'un homme libre» 2020 року, а також сучасна мізансцена опери за Бернаносовою п'єсою «Діялоги кармеліток» (Teatro dell'Opera di Roma) впродовж 2022-2023 рр.

Така хронологія помітно накладається на зміну філософсько-естетичних парадигм ХХ-ХХІст., себто тріаду модернізм — постмодернізм — метамодернізм (останній термін, що є найбільш проблематизованим поняттям, буде головним фокусом нашої розвідки). В історичному часі панування модерністичного світочуття жив і писав Жорж Бернанос (1888-1948рр.), тому модерністкість його письменства помітна була навіть сучасникам. До прикладу, А. Мальро писав: «Бернанос поставив під сумнів усе те, що «освічена Європа» говорила про роман. Новизна бернаносових романів полягає у відмові від фіксації на категорії персонажа — неодмінній характеристиці психологічного роману <...> Змінюється зовсім не сюжет, персонаж зникає. Це та категорія, яку зберігав навіть Достоевський» (Bernanos, 1974, р. 9-10). Літературні критики, як от М. Мільнер та А. Бегван наголошували на лакунарності та еліпсичності Бернаносової структури оповіді, пануванні внутрішньої фокалізації як вияву модерністської жаги суб'єктивності, аж до сповідальності, що тяжіє до поширеного тогочасного прийому потоку свідомості (Milner, 1989; Béguin, 1958). Лишаючись вкоріненим у католицьку ієрархічну ціннісну модель і відповідну проблематику, на рівні оповіді модерністський Бернаносового письма не викликає сумнівів. Цілком логічно, що постмодерного суб'єкта (автора і читача) наврядчи могли глибинно зацікавити

відверто метанаративні, християноцентричні, політично ангажовані (есеїстика) Бернаносові тексти, помножені на постульований інтегральний націоналізм і монархізм. В епоху схильності до рівних мікронаративів (не дарма головним критерієм Ліотарового «Стану постмодернізму» була криза метанаративів як ідей або ідеологій, що зазіхають на універсальність та істинність (Lyotard, 1979)), багатоголосся, постмодерної іронії та скепсису, релятивізму, мультикультуралізму, відкритих кордонів, нео-ліберальних політико-філософських рухів гендерних студій, фемінізму, еко-критики тощо доробок Жоржа Бернаноса сливе не мав шансів стати значущим інтертекстом. Саме тому в проміжку межі 1970-2000-ми рр. лишився витісненим в царину академічного літературознавства. Проте зсув сьогоденного світочуття, яке за визначенням Т. Вермюлена та Р. ван ден Аккера можемо назвати «метамодерним», з його прагненням до глибини, щирості, поверненням історії, визнанням ваги ідеї та колективних засад не менш, як індивідуальних, уможливило повернення спадщини Бернаноса в літературний дискурс сучасного франкомовного письма. Зрештою, навіть домінанти в лексичних полях навколобернаносівської літератури, як от «свідок», «пророк», «модерніст», «антимодерніст», помножені на обставину «сьогодення» (Sudlow, 2015; Chauvet, 2020, Renard, 1994), свідчать не лише про тенденцію вписування Жоржа Бернаноса в сьогоденний культурний контекст, а й неабияк характеризують ціннісні орієнтири метамодерністського світочуття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Жоржа Бернаноса — і художня проза, і політична есеїстика — як один з інтертекстів / претекстів сучасної франкомовної літератури досі не була у фокусі літературознавчих розвідок, що й зумовлює *актуальність* нашої праці. Позаяк акцент робимо на сучасному відтинкові літературного процесу і пов'язуємо його зі зміною чуттєвості, то засадничою категорією для нас є поняття «метамодернізму». Вперше запропоноване ще 1975 року, воно набуло виняткової ваги, завдяки статті філософа Р. ван ден Аккена та теоретика медіа Т. Вермюлена «Нотатки про метамодернізм» («Notes on Metamodernism»), що її було опубліковано 2010 року в часописі «Journal of Aesthetics & Culture». Автори наголошують на перехідному

характері сучасного метамодерністського світочуття, яке не так відкидає модерністський та постмодерністський дискурси, як запозичує риси обох. Звідси акцент на грецькому префіксі «мета-», що водночас означає «після», «між» та «за / за межами».

Нам відразу спадає на гадку історія виникнення поняття «метафізики», що неабияк ілюструє переносне значення згаданого префіксу у грецькій мові. Назва філософської науки, що розважає про саме буття, першоначала й доглибні причини існування всього сущого виникла від однойменної книги Аристотеля, яка в свою чергу, згідно класифікації його учня I ст. до н. е. Андроніка Родоського, буквально просторово опинилася «після» Аристотелевої «Фізики». Те, що не ввійшло до її складу, було названо тим, що є «після» — грецькою «τὰ μετὰ τὰ φυσικά». Неоплатонік Симпліцій у V ст. вживає слово «метафізика» у значенні філософії, що є понад фізикою, бо на відміну від останньої, вивчає нематеріальні, але трансцендентні речі.

Натомість Т. Вермюлен та Р. ван ден Аккен наголошують на семантичній триєдності «мета-модерності»: епістемологічно, себто ґрунтуючись на пізнавальній спрямованості хай-якого дискурсу Модерну, підкреслено єдність модернізму — постмодернізму — метамодернізму («meta» як «with»); онтологічно метамодернізм, з огляду на одночасне запозичення з обох дискурсів поставлено між модернізмом та постмодернізмом («meta» як «between»); врешті, хронологічно метамодернізм слідує за модернізмом, а відтак постмодернізмом, й історичний відлік починає з 11 вересня 2001 («meta» як «beyond»). Як бачимо, початковим кодом, з яким постмодернізм перебуває в діалектиці, а метамодернізм — у діалозі, є саме модернізм. Дослідники зазначають: «Онтологічно <...> він (метамодернізм — прим. Г. П.-Н) коливається між модерним ентузіазмом і постмодерною іронією, між надією і меланхолією, між надією і всезнанням, між емпатією та апатією, між одиничністю і множинністю, між тотальністю і фрагментованістю, між чистотою та двоїстістю» (Vermeulen, Van den Akken, 2010, р. 5–6). Водночас філософ Й. де Мул (De Mul, 1999) підкреслює світоглядovu й поетикальну різницю між «постмодерною іронією (що містить нігілізм, сарказм, недовіру, деконструкцію великих наративів, одиничності та істини) та мо-

дерним ентузіазмом (що охоплює усю множинність від утопізму до безумовної віри в Розум» (Ibid, р. 6). Звідси, головна риса метамодерністської чуттєвості — емпатія, одначе така, що знає постмодерністський скепсис. До засадничих метамодерністських рис долучено щирість, можливість істини, повернення історії, мітологічність, неоромантизм, номадичність (людина як homo viator) та, що надважливо в контексті реактуалізації бернаносівського письма — місце для релігійного чуття.

Письмо у Всемережжі як показовому метамодерністському а-топосі (що безпосередньо пов'язане з подальшою частиною нашої розвідки) 2015 року дослідив румунський вчений Чипріан Бачу, що, зіставно порівнюючи триаду модернізм — постмодернізм — метамодернізм, дійшов висновку, що метамодернізм: «це фаза, коли засадничими є не критика та проблематизування, а конструктивні зусилля пошуку» (Baciu, 2015, р. 35).

Методологія дослідження. Оскільки вивчення панівних дискурсів того чи того історичного відтинку неможливе без фіксації явищ подієвого характеру ми почасти звертатимемося до історико-культурного методу. Панівною теоретичною базою нашої розвідки є праці з дослідження метамодерності Т. Вермюлена та Т. ван ден Аккена, поетики «присутності» Г.-У. Гумбрехта у взаємозв'язку з наратологічними, вужче інтертекстуальними, штудіями Ж. Женетта.

Результати дослідження. У фокусі нашої розвідки перебуватиме приклад сучасного франкомовного письменника португальського походження, в творчості якого Бернаносові тексти працюють як претекст, який ми, згідно Ж. Женетта, розглядаємо як форму інтертекстуальності. Мова йде про творчість сучасного есеїста Хуана Асенсіо (Juan Asensio), одного з тих, кого називають (і хто сам себе визнає) учнем і спеціалістом з творчості Бернанонса в позауніверситетських колах. Утім як вільний фахівець він визнаний серед чільних європейських бернаносознавців, що засвідчено публікаціями у часописах на кшталт «Bulletin des amis de Georges Bernanos», «Archieve de Bernanos», та авторською передмовою до перевидання Бернаносового роману «L'imposture» («Омана») 2021 року.

У 2004 році Хуан Асенсіо починає дописувати у власний віртуальний полемічний блог,

присвячений літературі, який називає «Stalker», а саму сторінку «Zone», посилаючись на інтертекст братів Стругацьких та кіноадаптацію А. Тарковського (про що свідчить кінокадр як головне зображення власного літературного блогу). І хоча авторські тексти присвячено різним авторам західного літературного канону, винятковий акцент зроблено на поколінні навернених католицьких письменників, кількісно панівну роль Жоржа Бернаноса простежуємо. 2019 року обрані літературні есеї перероджені в книзі з постмодерністською назвою «Le temps des livres est passé» («Час книг минув»). З не менш постмодерністським підзаголовком — «розтин трупу літератури» («dissection du cadavre de la littérature») (Asensio, 2019). Окрім того, сама назва — це цитата, взята з кореспонденції ще одного значущого автора для явища Католицького літературного відродження Франції ХХст., утім не менше для Бернаносового письма, якого й він цитує. Мова йде про письменника й поета Леона Блуа (1880). Така міжтекстовість працює у Х. Асенсіо не як текстова постмодерністська гра, а як вияв щирого захоплення й подяки, себто того емоційного тла, що характерно новій чуттєвості. Однак саме бернаносівський код стає засадничим для інтертекстуального письма Асенсіо, що засвідчено на кількох рівнях:

1. Жанр (за термінологією Ж. Женетта — архітекстуальність). Х. Асенсіо наративно творить тексти на межі власне художнього письма і літературознавчої есеїстики, фікшну та нон-фікшну, свідомо розсуваючи традиційні жанрові рамки, але без жодного натяку на постмодерністську гру. За його словами, він долає наукову чи то пак академічну «псевдонейтральність», «мертв'яцькість» та зужитість традиційних літературних розвідок. Утверджує «реальність» «літературного факту» (Leucate, 2019) (метамодернізм наголошує на поверненні категорії реального, навіть у питоми постмодерному просторі віртуального Всемережжя), і «ставиться до книжок серйозно»: «незважаючи на чимало доказів протилежного, я не впевнений, що час книг точно завершився, з іншого боку, я практично впевнений, що книги, присвячені іншим книгам, мертвіші та зникоміші за прадавніх ящурів» (Le temps des livres est passé, 2019). Постмодерна міжтекстовість як безконечна гра знаків, що не має мети торкнутися

чуття читача — для письменника не є дієвим принципом, навпаки її метафорично дорівнює до «смерті». І хоча Асенсіо запозичує постмодерний принцип розкритого й алюзійного цитування (текст про інші тексти), водночас утверджує пошук **реального**, що народжується з підкреслено суб'єктивної інтерпретації як головної риси модерністськості:

«Зрештою, ця немала книжка в майже 700 сторінок кристалізує неочевидний парадокс, оскільки вона шукає **справжньої присутності у великих текстах і через них, у критичному підході та через нього**, який у Франції існує або як дешева публіцистика або як суха і стерильна університетська пробірка, через яку намагаються проникнути в таємницю життя» (Ibid). «Присутність» як фундаментальну категорію нової і водночас забутої чуттєвості, віддаленої від знеособленої постмодерної гри знаками, запропонував теоретик літератури та філософ Г.-У. Гумбрехт у книзі «Продуктування присутності» (2003): «Естетичний досвід — принаймні в нашій культурі — завжди увиразнюватиме напруження (коливання) між присутністю та значенням» (Гумбрехт, 2020, с. 109).

2. Наративна поетика літературної збірки Хосе Асенсіо — приклад алюзійності, діалогу, а значить новітнього переосмислення есеїстичного стилю, здебільшого, Жоржа Бернаноса, меншою мірою Леона Блуа, поетикальні впливи якого позначилися і на Бернаносовому письмі. Йдеться про риси, що поєднують модерністськість, як от 1) памфлетність; 2) використання емоційно забарвленої лексики, задля елітарної критики й демаскування суспільного ладу у випадку «католицької армії пера» і відродженої претензії на істину та щирі радикальність у метамодерній чуттєвості Асансіо; 3) підкреслена суб'єктивність (частотне вживання першої особи однини), що в обох випадках свідчить про потребу реального утвердження власної особистості; 4) метафоричність, рясне використання художніх фігур і засобів у царині есеїстичного письменства 5) металепис — пряме звертання, часом заклик до читача, з словесними «слідами», що маркують горизонт читацької інтерпретації, обмежуючи таким способом читацьку свободу. Явище, що пов'язане більше з сьогоденним «воскресінням автора», ніж його «смертю» (Vanhooger, 2009). Тим не менше, позаяк метамодернізм увібрав у себе постмодерних

досвід, не менш помітні і його риси: 1) лакунарність, еліптичність, незавершеність 2) жанрова нестабільність 3) множинність цитувань.

3. Власне інтертекстуальність (за термінологією Ж. Женетта) найчастотніше присутня на рівні маркованих цитат чи алюзій. В есеях, присвячених іншим постатям, Х. Асенсіо вдається до цитування і Бернаносових романів, і «нарисів боротьби», а подекуди непрямо цитує фрагменти з текстів Ж. Бернаноса: «світ як вмістилище зла» («*le depositaire du mal*»), «вибавча жертва дитини», «люди доброї волі», «свобода: для чого?» (Stalker, 2023; Essai de..., 2012) тощо.

4. Бернаносовий текст у межах письма Асенсіо функціонує і на металітературному рівні. Метатекстуальність розуміємо як «*транстекстуальний зв'язок, що об'єднує коментар і текст, який він коментує*» (Ватажко, 2021, с. 102). Маємо приклади зіставних есеїстичних розважань над Бернаносом і Рембо, Бернаносом і Достоевським, Бернаносом і Доде, Бернаносовим романом «Під сонцем Сатани» і «Авантюрним серцем» Е. Юнгера, Бернаносовим «Паном Невіном» і «Серце п'їтьми» Дж. Конрада, зрештою «Паном Невіном» і «Дрібним бісом» Ф. Сологуба.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, бернаносівське письмо у всьому його різножанровому розмаї стає продуктивним претекстом / інтертекстом для французького метамодерністського відчуття. Творчість Хуана Асенсіо є лише одним з його показових проявів, хоч і найповнішим за останні роки. Вдаючись до особистісного художнього осмислення, діалогу-наслідування, а водночас неакадемічної літературної критики доробку Жоржа Бернаноса, автор витворює плетиво власного художнього тексту. Бернаносівський «профетизм» у пост-постмодерному тексті, відчутний, не здоланий постмодерним скепсисом чи іронією, але звучить менш апокаліптично і тріумфально, хіба як голос, що віднайшов право на істинність та щирість власного світочуття.

Хай як після маніфестованого Л. Гатчен кінця постмодернізму не намагалися окреслити після-постмодерний дискурс (гіпермодерн (Ліповецький), псевдомодернізм (Кірбі), автомодернізм (Семюелз), альтермодернізм (Буріо), пост-постмодернізм (Vermeulen, Van den Akken, 2010, р. 3), на наш погляд найбільш влучним є визначення «метамодернізм», як його описують Т. Вермюлен та Р. ван ден Ак-

кер, оскільки нова структура чуттєвості діалогічно поєднує вислід модерністського й посмодерністського світочуттів. Письмо Х. Асенсіо засвідчує цю єдність: з одного боку, спостерігаємо вплив інтертекстуальності як базового поетикального принципу, що наближує таке письмо до постмодерністської естетики, з іншого, жага утвердження істини, віра у народження реального навіть з авторського літературного коментаря чужих текстів, як і чітке розрізнення істинного й оманливого у критиці сьогодення демонструють знайомий модерністський код. З зудару обох постає сьогоденна метамодерністська чуттєвість, яку в подальших дослідженнях волимо простежити в множинності її виявів у сучасному франкомовному письмі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Asensio, J. (2019). *Le temps des livres est passé*. Ovidia.
2. Baciu, C. (2015). Metamodernism — A Conceptual Foundation. *Procedia — Social and Behavioral Sciences*. DOI:10.1016/j.sbspro.2015.11.226
3. Béguin, A. (1958). *Bernanos par lui-même*. Seuil.
4. Bernanos, G. (1974). *Journal d'un Curé de Campagne*. Plon.
5. Chauvet, P. (2020). *Georges Bernanos — Un prophète pour notre temps*. Presses de la Renaissance.
6. De Mul, J. (1999). *Romantic Desire in (Post) modern Art & Philosophy*. State University of New York Press.
7. Essai de caractérisation du cinéma de Michael Haneke : conjectures sur le Mal, par Gregory Mion (2012, September, 27). Retrieved from: <https://www.juanasensio.com/archive/2012/09/21/essai-caracterisation-du-cinema-michael-haneke-gregory-mion.html>
8. Le temps des livres est passé. (2019, March 24). Retrieved from: <https://www.juanasensio.com/archive/2019/01/19/le-temps-des-livre-est-passe.html>
9. Leucate, A. (2019, May 7). Livre : *Le temps des livres est passé, de Juan Asensio*. Retrieved from: <https://www.bvoltaire.fr/livre-le-temps-des-livres-est-passe-de-juan-asensio/>
10. Lyotard J.-F. (1979). *La Condition postmoderne: rapport sur le savoir*. Minuit.

11. Milner, M. (1989). *Georges Bernanos*. Librairie Séguier.
12. Renard, P. (1994). *Georges Bernanos, témoin*. Presses universitaires du Mirail.
13. Stalker (2023, December, 1). *Dissection du cadavre de la littérature*. Retrieved from : <https://www.juanasensio.com/>
14. Sudlow, B. (2015). Rethinking the Modernity of Bernanos: A Girardian Perspective. In: *God's Mirror. Renewal and Engagement in French Catholic Intellectual Culture in the Mid-Twentieth Century*. Fordham University Press
15. Vanhoozer, K. J. (2009). *Is There a Meaning in This Text?: The Bible, the Reader, and the Morality of Literary Knowledge*. Zondervan Academic.
16. Vermeulen, T; Van den Akken, R. (2010). Notes on metamodernism. In: *Journal of Aesthetics & Culture*, 2(1), <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>
17. Ватажко, Е. (2021). Поняття «метатекстуальність» і «метаповідь» у літературознавчому дискурсі. *Слово і Час*. 2 (716).
18. Гумбрехт, Г. У. (2020). *Продуктування присутності. Що значення не може передати*. ISTPublishing.
7. Essai de caractérisation du cinéma de Michael Haneke : conjectures sur le Mal, par Gregory Mion (2012, September, 27). Retrieved from : <https://www.juanasensio.com/archive/2012/09/21/essai-caracterisation-du-cinema-michael-haneke-gregory-mion.html>
8. Gumbrekht, H. U. (2020). *Produktivannia prysutnosti. Shcho znachennia ne mozhe peredaty*. ISTPublishing. [In Ukrainian].
9. Le temps des livres est passé. (2019, March 24). Retrieved from: <https://www.juanasensio.com/archive/2019/01/19/le-temps-des-livre-est-passe.html>
10. Leucate, A. (2019, May 7). Livre : *Le temps des livres est passé, de Juan Asensio*. Retrieved from: <https://www.bvoltage.fr/livre-le-temps-des-livres-est-passe-de-juan-asensio/>
11. Lyotard J.-F. (1979). *La Condition postmoderne: rapport sur le savoir*. Minuit.
12. Milner, M. (1989). *Georges Bernanos*. Librairie Séguier.
13. Renard, P. (1994). *Georges Bernanos, témoin*. Presses universitaires du Mirail.
14. Stalker (2023, December, 1). *Dissection du cadavre de la littérature*. Retrieved from: <https://www.juanasensio.com/>
15. Sudlow, B. (2015). Rethinking the Modernity of Bernanos: A Girardian Perspective. In: *God's Mirror. Renewal and Engagement in French Catholic Intellectual Culture in the Mid-Twentieth Century*. Fordham University Press
16. Vanhoozer, K. J. (2009). *Is There a Meaning in This Text?: The Bible, the Reader, and the Morality of Literary Knowledge*. Zondervan Academic.
17. Vatazhko, E. (2021). Poniattia «metatekstualnist» i «metaopovid» u literaturoznavchomu dyskursi. *Slovo i Chas*. 2 (716). [In Ukrainian].
18. Vermeulen, T; Van den Akken, R. (2010). Notes on metamodernism. In: *Journal of Aesthetics & Culture*, 2(1), <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>

REFERENCES

1. Asensio, J. (2019). *Le temps des livres est passé*. Ovadia.
2. Baciu, C. (2015). Metamodernism — A Conceptual Foundation. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. DOI:10.1016/j.sbspro.2015.11.226
3. Béguin, A. (1958). *Bernanos par lui-même*. Seuil.
4. Bernanos, G. (1974). *Journal d'un Curé de Campagne*. Plon.
5. Chauvet, P. (2020). *Georges Bernanos - Un prophète pour notre temps*. Presses de la Renaissance.
6. De Mul, J. (1999). *Romantic Desire in (Post) modern Art & Philosophy*. State University of New York Press.